

שמחת תורה

הערה חשובה:

גם אם אינכם מספיקים ללמד את היחידה הזאת, כדאי להנחות את התלמידים להכין בבית את רביעיית הקלפים לשמחת תורה.

מטרות:

- התלמידים יכירו את תוכן החג ומהותו.
- התלמידים ילמדו כיצד חוגגים את החג.
- התלמידים יכירו מושגים הקשורים לשמחת תורה.

משך ההוראה:

כשיעור אחד

בפרק זה:

מבוא: על מה השמחה? והכנת תעודת זהות לחג
גוף היחידה: מכבדים את התורה
סיום: סיכום ומשימת סיום אישית

האמצעים הדרושים:

- תצלומים של ספרי תורה מהודרים (רצוי, אך לא הכרחי).
אפשר למצוא תצלומים כאלה באתרים רבים במרשתת (באינטרנט), וגם בתכנית "מקבלים את התורה" בהוצאת קרן תל"י.

◆ דברי פתיחה – השם "שמחת תורה"

נבקש מהתלמידים להיות "בלשים" – להתמקד בשם החג ולבדוק מה אפשר ללמוד ממנו. מהשם "שמחת תורה" אפשר ללמוד שהחג הוא חג שמח ושהוא קשור לתורה.

◆ קריאת הקטע "מסיפורי חגית וקפיץ" (עמ' 24) והקטעים המידעיים בעמ' 25

לאחר שהתלמידים העלו את המידע שמצאו, אפשר להרחיב על החג ומהותו. לפני שמכנים תעודת זהות לחג רצוי להרחיב בנושאים האלה:

◆ המושג "פרשת השבוע"

■ התורה היא חיבור ארוך; היא מורכבת מחמישה ספרים (המכונים גם "חומשים"). חמשת החומשים מחולקים לפרקים וגם לפרשות. החלוקה לפרשות קדומה יותר. בכל שבת קוראים בבתי הכנסת פרשה אחת, את "פרשת השבוע".

■ אפשר להראות לתלמידים שבתנ"כים מודפסים רבים נדפס שם הפרשה בראש כל עמוד. לתלמידי בתי ספר תל"י שילמדו בכל שבוע על פרשת השבוע, אפשר להסביר שהם יתחילו ללמוד את הפרשה השבועית אחרי חופשת סוכות ושמחת תורה ולהראות להם את הספר שילמדו בו – "פרשת השבוע במשפחה".

■ בשבת קוראים בבית הכנסת פרשה אחת בשלמותה. בימי שני וחמישי קוראים בבית הכנסת רק חלק מן הפרשה של השבת המתקרבת. גם בראשי חודשים ובחגים קוראים קטעים מהתורה, קטעים הקשורים בתוכנם למהות היום.

◆ מחזור הקריאה השנתי ושמחת תורה

את קריאת התורה כולה בבית הכנסת משלימים בשנה אחת. מתי מתחילים לקרוא בתורה? – בשמחת תורה! מתי מסיימים את מחזור הקריאה? – בשמחת תורה! לאחר שמסיימים מחזור קריאה, מתחילים מיד מחזור חדש!

◆ מה בין שמחת תורה לחג השבועות?

יש תלמידים המתבלבלים בין שני החגים האלה. גם בשמחת תורה וגם בשבועות אנו שמחים על שהתורה ניתנה לעם היהודי.

חג השבועות חל בתחילת הקיץ, והוא חג מתן תורה. בשבועות אנו חוגגים את נתינת התורה בהר סיני.

שמחת תורה חל בתחילת הסתיו, למחרת חג הסוכות, והוא החג שבו מסיימים את מחזור הקריאה השנתי בתורה ומתחילים מחזור קריאה חדש.

תאריך החג: כ"ב בתשרי

הסבר לשם החג: אנחנו שמחים בתורה, שמחים שסיימנו לקרוא אותה ושמחים להתחיל לקרוא אותה שוב.

דברים שנוהגים לעשות בחג: בבית הכנסת קוראים את הפרשה האחרונה בתורה ומתחילים לקרוא את התורה מההתחלה (קוראים חלק מהפרשה הראשונה).
בבית הכנסת גם שרים שירים על התורה ורוקדים עם ספרי התורה (הקפות).

◇ גוף היחידה: מכבדים את התורה ◇

◇ כבוד לתורה ◇

■ נבקש מהתלמידים להתבונן באיורים של ספרי התורה בעמ' 32 בספר שלהם (או בתצלומים שהבאתם לכיתה) ולתאר את הספרים. במהלך ההתבוננות בתצלומים נשלים את ידיעות התלמידים: בבית הכנסת קוראים את פרשת השבוע מתוך ספר התורה מגולגל (מגילה) העשוי קלף. את ספרי התורה כותב (ולמעשה "מעתיק") בעל מקצוע מיוחד הנקרא סופר סת"ם (סת"ם = ספרי תורה, תפילין ומזוזות).

ספרי התורה מוחזקים בארון מיוחד בבית הכנסת, ב"ארון הקודש". ארון הקודש מכוסה בוילון הנקרא "פרוכת".

כאשר מוצאים את ספר התורה כדי לקרוא בו בציבור, הקהל מכבד את התורה בעמידה ובשירה. כמן כן, יש הנוהגים לנשק את ספר התורה כשהוא עובר בקהל.

ספר התורה עטוף ומוגן ב"מעיל" מבד מהודר (בעדות אשכנז) או ב"נרתיק" עץ מקושט (אצל הספרדים). לספר התורה מתלווים עוד כמה אביזרים:

– "אצבע" (או "יד") שבעזרתה עוקבים אחר הפסוקים במהלך הקריאה, כדי שלא לנגוע בספר התורה.
– "כתר" שמניחים בראשו ו"רימונים" לקישוט. הכתר והרימונים עשויים בדרך כלל זהב או כסף. ספר תורה שבלה (נשחק מרוב שימוש) קוברים במקום מיוחד בבית הקברות או מעבירים ל"גניזה" – מחסן מיוחד שבו מאכסנים גם דפים ישנים שכתובים בהם כתבי קודש וכבר אין בהם שימוש.

■ לאחר פירוט זה נשאל את התלמידים מדוע, לדעתם, מקשטים כל כך את המעיל או את הנרתיק של ספר התורה. – קישוט והידור נובעים, בין השאר, מהחשיבות שמקנים לחפץ ומהכבוד שרוחשים לו.

■ משימה 3, עמ' 32 בספר (משימת הפנמה).

◇ הקפות ◇

■ בערב החג וגם בבוקר החג מוציאים את כל ספרי התורה מארון הקודש, נושאים אותם על הכתפיים ומקיפים שבע הקפות מסביב לבימה (הבמה שמעליה קוראים בתורה).

עם סיומה של כל הקפה רוקדים עם ספרי התורה ריקודי מעגל עליזים ושמחים. הילדים נושאים דגלים צבעוניים שמצוירים עליהם ספרי תורה ("דגלי תורה"). ראו גם בתמונת השער, עמ' 30.

■ בשלב זה אפשר לשיר את השיר "שישו ושמחו בשמחת תורה", המופיע בספר לתלמידים, עמ' 33.

הידעתם?

אפשר לראות בהקפות המעגליות מסביב לבימה סמל לסיום המחזור השנתי של הקריאה בתורה.
יש בתי כנסת שבהם נוהגים להקדיש כל אחת מההקפות לציבור מסוים שרוצים לכבדו – כוהנים, עולים חדשים, צעירים שסיימו את שירותם בצה"ל באותה שנה וכדומה.

למורה
בלבד

הקפות שניות

בישראל נהוג לערוך הקפות ולרקוד עם ספרי תורה גם במוצאי החג (בערב כ"ג בתשרי), בדרך כלל גם במקומות ציבוריים ותחת כיפת השמים (ולא רק בבתי הכנסת). למנהג הזה כמה מקורות וסיבות, ובהן:
(א) השתתפות בשמחת יהודי התפוצות החוגגים את שמחת תורה בכ"ג בתשרי,
(ב) מכיוון שההקפות האלה נערכות אחרי צאת החג, מותר לנגן בהן בכלי נגינה, והאירוע מושך רבים (וביניהם גם רבים שאינם משתתפים בהקפות בבתי הכנסת).
מנהג זה מכונה "הקפות השניות", והוא גם סימן לכך שקשה לנו להיפרד מהחג ולהיכנס לתקופה הנקראת בפינו "אחרי החגים".

סיום

◇ סיכום:

אפשר לסכם את הנלמד ביחידה ולערוך על הלוח רשימה של המנהגים הנהוגים בחג ושל ביטויי השמחה בשמחת תורה.
בטור אחד אפשר לכתוב מושגים הקשורים לקריאת התורה: קריאת התורה, חתן תורה וכלת תורה, חתן בראשית וכלת בראשית.
בטור השני אפשר לכתוב ביטויים הקשורים בשמחה: ריקודים, דגלים, שירים והוצאת כל ספרי התורה.

◇ משימות סיום:

לאחר מכן, אפשר להפנות את התלמידים למשימת הסיום בחוברת (עמ' 33) ולהשלים את המשפט:
"המנהג הנחמד ביותר בעיני בשמחת תורה הוא..."